

Fra Aftenskole til Voksen Uddannelses Center – VUC-Vejen, 1963-1993

Af Rigmor Frandsen

I 1959 flyttede jeg med min familie til Vejen fra Nykøbing Falster. Mine tre børn på syv, otte og 11 år kom til at gå i Vejen Byskole i henholdsvis den gamle pavillonbygning fra 1908 og den røde bygning fra 1937. Disse to bygninger er i dag bolig for Voksen Uddannelses Centret, VUC-Vejen, en skole for voksne.

Som ny Vejenborger blev jeg hurtigt involveret i byens foreningsliv. Jeg blev blandt andet medlem af Dansk Kvindesamfund, som i lighed med to andre foreninger, AOF (Arbejdernes Oplysningsforbund) og Malt Herreds Husholdningsforening, havde aftenskolekurser. I 1962 blev jeg hjælper hos skolelederen, og da hun blev syg, opfordrede formanden for Dansk Kvindesamfund, Charlotte Busk, mig til at overtage posten som skoleleder, hvilket jeg gjorde med glæde.

På et tidspunkt indkaldte Ruth Poulsen, formanden for ungdomsskolenævnet, til et møde med henblik på udsendelse af en fælles brochure til alle husstande. Samtidigt blev det henstillet til de tre foreninger ikke at overlape hinanden med ens tilbud. Dette ville give bedre muligheder for kommunens borgere. Vejen Kommune godkendte en ansøgning om midler til udsendelse af en beskeden tre-fløjet folder, som ville koste 4.300 kr. De tre foreninger kunne erlægge et indskrivningsgebyr på 2.300 kr., og kommunen betalte så

de resterende 2.000 kr. samt porto til ca. 5.100 husstande.

Det blev starten på et frugtbart samarbejde. Vi overlappede ikke hinanden ved at tilbyde de samme fag, men delte op, så Dansk Kvindesamfund havde sprogfag, finere håndarbejde og studiekredse, AOF tilbød træsløjd, bogbinding, kunstmaling med videre, og Malt Herreds Husholdningsforening havde finere madlavning for fruer, som det hed i brochuren, vævning, kjolesyning og porcelænsmaling.

Et kursus kostede dengang 5 kr. for hele sæsonen, og der var fælles afslutning i Palmehaven for alle holdene med udstilling af håndarbejder. Året efter blev kursusrisen hævet til 10 kr., og tilmeldingen var bindende og skulle betales ved indmeldelsen. Der skulle være et gennemsnit på ti deltagere pr. hold, og hvis det svigtede, måtte holdet lukke.

Jeg fandt skolearbejdet meget spændende, og da jeg altid har været historisk interesseret, ville jeg gerne vide, hvornår man egentlig var begyndt med voksenundervisning i Vejen. Jeg fik lejlighed til at se i Vejen Håndværkerforenings gamle protokol, der havde spændende ting at fortælle.

Vejen Håndværkerforening, som blev oprettet i 1872, førte protokol fra starten, og heraf fremgår det, at man på et møde i Vejen Skole den 2. oktober 1881, vedtog at holde

VUC-Vejen i den tidligere Byskole set fra gårdsiden. (VUC-Vejen)

»Thegneskole« med undervisning i tegning, regning og retskrivning. Der skulle være fri adgang for medlemmer, mens andre skulle betale 1 kr. om måneden, og det hed blandt andet i bestemmelserne, at »De, der kom til konfirmation til sommer, kan få adgang, men ikke yngre«. Vejen havde på det tidspunkt 1.125 indbyggere.

Før undervisningen kom i stand, havde foreningen ansøgt sognerådet om tilladelse til at afholde aftenundervisning fortrinsvis for at fremme unges dygtighed. Aftenskolen fik af og til støtte fra kommunekassen, men kun

til materialer, så kommuneskolens lærere og enkelte håndværksmestre underviste gratis. En af lærerne var H. K. Nissen fra Skodborg-hus Skole, som tilbagelagde turen til Vejen til fods. Han fik ikke betaling for sit arbejde, men ved undervisningsårets afslutning fik han en potteplante som tak for indsatsen. Han ønskede ikke kontanter, for han anså det både som en opgave og en pligt at medvirke til de unge håndværkeres uddannelse.

Det fremgår endvidere af protokollen, at der i 1933 var samariterkursus og sykursus for ubemidlede mødre, og her betalte kom-

munen 50 øre pr. elev. I 1936 blev der oprettet et kursus for unge piger i finere håndarbejde, og for unge mænd blev der oprettet et kursus i seksualhygiejne, ledet af skolelæge I. C. Heuch, Vejen.

Dansk Kvindesamfunds Aftenskole

Dansk Kvindesamfunds Aftenskole blev formelt oprettet af Gerda Heuch, som var Dansk Kvindesamfunds formand, da de første sprogkurser blev oprettet i 1956. Denne post blev overdraget Charlotte Busk i 1959, og jeg overtog den i 1963. Som leder af en aftenskole med mere end fem hold, var jeg forpligtet til at deltage i et 36-timers lederkursus, som fandt sted på Riber Kjærgaard. Yderligere blev der forlangt specielle kurser med henblik på studiekredse, specialundervisning og erhvervsmæssige kurser.

I 1966 fik amtskonsulent Harald Iversen, Ribe Amt, som det første sted i landet, gennemført, at alle lærere, som var beskæftiget med folkeoplysning, skulle have et Almen Voksenpædagogisk Grundkursus. Dette kursus skulle køre over tre år med 60 timer i hver sæson i april, maj og juni måned, når aftenskolerne havde afsluttet deres virksomhed, og være en teoretisk ballast for de undervisere, der ikke havde nogen pædagogisk uddannelse. Der var lagt et program med så fremragende kræfter som seminarielektor E. Mathiesen, seminarieadjunkt I. Rahbek og Ole Klintø, alle fra Esbjerg Seminarium. Kurserne blev afholdt i henholdsvis Esbjerg og Vejen, og der var fuldt hus begge steder. I Vejen var det to aftener om ugen på Østerby-skolen fra kl. 19.00 til kl. 22.00.

Charlotte Busk og jeg fandt kursusprogrammet så spændende, at vi tilmeldte os

som kursister. Vi gennemførte kurset i 1969, hvor vi fik kursusbevis. Disse kurser gav mig en indsigt i lærernes verden, som kom mig til gode på det undervisningsmæssige område. Der er nemlig stor forskel på at være lærer og at være leder af en aftenskole, det vil sige stå for det administrative, og kun komme på aftenholdene, for at se hvordan undervisningen foregår, kræve penge ind og kontrollere antallet af kursister.

Folkeoplysningen havde gode kår. Der var ingen pengemangel, så aftenskolerne udviklede sig, og Dansk Kvindesamfunds aftenskole oprettede nu sproghold både formiddage og aften, flere studiekredse, aftenhøjskole, foredragsrækker, specialundervisning i dansk og regning for ordblinde, erhvervsmæssige kurser, dansk for udlændinge og forældrematematik. Der var så stor efterspørgsel efter forældrematematik, at vi måtte oprette hold på begge skoler i Vejen, i Andst, Bække, Gesten og Læborg, og lærerne som underviste, var i de fleste tilfælde dem, der i det daglige underviste på disse skoler. På den måde gav det forældrene en bedre indsigt i deres børns problemer på det matematiske område.

Aftenhøjskolen var et kapitel for sig. Det første forsøg De fire Verdensreligioner, med cand.theol. Leif Holm blev en succes med 29 deltagere. Senere fulgte Dagliglivets Jura, med assessor Kleiminger, Ribe, dommer E. Lundsager, Holsted, landsretssagfører H. Busk og advokat Jørn Hansen, Vejen, med 44 deltagere.

I årene sidst i 1960'erne var folkeskolen meget i fokus, og i 1968 arrangerede vi foredragsrækken Skolen på Vej, otte aftener med overlærer Henry Nielsen, Askov. Den blev

senere fulgt op af Folkeskolen i 1970'erne, som fandt sted på Østerbyskolen over fire mandage med emnerne: Enhedsskole med tilvalg - ingen realeksamen mere, hvad kommer i Stedet?, ved skoleinspektør Olrik Jensen, Østerbyskolen, De svagtstillede børn og deres Problemer, ved skoleinspektør J. O. Madsen, Vejen Byskole, og skolepsykolog John Fog, Vejen, Forældreindflydelse på Deres barns Skole, ved overlærer Henry Nielsen, Askov, og Demokratiets Værksted ved C. C. Kragh-Müller, Bernadotteskolen, København, som viste film og fortalte om sin usædvanlige skoleform.

Den sidste aften var vi ved at blive løbet over ende, for der var så mange interesserede, at vi måtte flytte til et større lokale. Bernadotteskolen er en international enhedsskole, hvor der lægges vægt på samarbejdet mellem alle børn uanset alder og begavelse. Der eksisterer ingen karakterbog. Den første gang eleverne får en udtalelse fra skolen er, når de forlader den. Forældrene er i så intim kontakt med skolen, at de hele tiden er klar over børnenes problemer og skolemæssige kundskaber. Denne undervisningsform gav naturligvis anledning til mange spørgsmål til foredragsholderen, og der var ivrig debat ved kaffebordet, specielt blandt de mange lærere, som var mødt op.

Lokaler og lønforhold

Aftenskolernes hjemsted var, med få undtagelser, Bakkely Skole, så der var rift om lokalerne. Vi skulle selvfølgelig aflevere lokalerne i pæn stand, så hvis vi havde vendt op og ned på placeringen af borde og stole, skulle de naturligvis flyttes tilbage, inden vi forlod lokalerne.

Da aftenskolen havde en del af Bakkely Skoles lærere som undervisere i blandt andet sprogfag, betragtede vi skolen som vores. Mange af lærerne underviste på aftenskolen i årevis, sandsynligvis fordi de fandt, at det var en dejlig afveksling at undervise voksne, som virkelig var motiverede. Det kan dog ikke siges, at lønnen var overdådig, når man tager i betragtning, at undervisningen fandt sted om aftenen.

Undervisningsministeriets cirkulære af 27. oktober 1969 fortæller, at »lærerne nu får 37,15 kr. i timen. Efter 240 timers undervisning, fordelt over mindst tre år, er timelønnen 44,60 kr. Timelønnen for specialundervisning og forberedelseskurser er 44,60 kr., og ved undervisning på aftenhøjskoler og studiekredse på aftenhøjskolebasis er timelønnen 63,15 kr.«.

Som skoleleder skulle jeg hver måned aflevere lærernes lønsedler til Vejen Kommune, i modsat fald ville der ikke blive udbetalt løn. Som skoleleder fik jeg 10 procent af lærerlønningerne, men først ved udgangen af kursusåret, når alle skemaer var afleveret og godkendt af kommunen og amtskonsulenten. Diverse udgifter skulle dækkes af indskrivningsgebyret.

Den ny fritidslov

I 1968 kom der en ny fritidslov, som blev anset for at være verdens bedste. Skolefolk fra mange lande valfartede derfor til Danmark, for at høre om de voksnes muligheder for at gå i skole. Der kunne vælges imellem aftenskolen, som skulle give en målrettet undervisning efter en undervisningsplan, og interessegrupper for voksne, i hvilke der kunne arbejdes individuelt, under vejledning af en

instruktør. Samtidig blev der indført nye godkendelsesskemaer, med både ramme- og arbejdsplaner, som skulle udfyldes af lærerne og godkendes af lederen, inden de blev sendt videre til kommunen og amtskonsulenten. Endvidere skulle enhver, som ønskede at undervise under fritidsloven, udfylde et skema med angivelse af deres kvalifikationer. Schemat skulle godkendes af amtskonsulenten. Dette fremkaldte mange frustrationer hos underviserne, der syntes, der var for meget skrivi. For dem var undervisningen det vigtigste.

Et kursus kostede stadig kun 15 kr. pr. sæson, men reglerne om mødepligt var strammet. I den udsendte brochure blev kursusdeltagerne gjort opmærksom på følgende: »I henhold til den nye fritidslov kræves der fra Undervisningsdirektoratets side, at deltagerne møder til tiden. Ved blot at komme fem minutter for sent kan De ikke blive krydset af i dagbogen og derved være medvirkende til, at kurset ikke kan gennemføres på grund af for lille deltager gennemsnit, hvilket medfører, at tilskud fra stat og kommune bortfalder«. Det var jo skrappe ord, men vel nok en lettelse for læreren og de trofaste kursister, for det hjalp på disciplinen.

Afslutningsfest med udstilling

Som leder af aftenskolen skulle jeg naturligvis føre regnskab, ikke alene over, hvad indskrivningsgebyrerne blev brugt til, men også over antal hold, antal kursister pr. hold, fremmødte på de enkelte hold og lærernes løntimer. Ved afslutningen af et kursusår skulle der også sendes statistik til Dansk Kvindesamfunds hovedkontor i København.

Dansk Kvindesamfunds bestyrelse havde

givet mig frie hænder, men der skulle være orden i tingene. Alt blev ført ind i en kolonnebog, og der var revisor på regnskabet. Indskrivningsgebyrerne gik blandt andet til udstilling af eleverarbejder og afslutningsfest for elever og lærere.

Denne afslutningsfest, som alle tre foreninger stod for, var altid et højdepunkt, hvor vi viste ansigt udadtil og inviterede prominente personer. Jeg havde til opgave at sørge for festen med kaffebord og underholdning. Vi begyndte i det små, men efterhånden vovede vi os ud i at engagere så fremragende kunstnere som Wandy Tworek og operasanger Henning Hansen. Billetterne til disse arrangementer kostede otte kr. inklusive kaffebord.

En gammel annonce fortæller om Vejen Aftenskoles elevfest den 31. marts 1971 på Hansens Hotel samt udstilling med arbejdende stande. Det var noget helt nyt, så interessen var stor. Her kunne man blandt andet se keramikeren, væveren, kunstmaleren og træskærereren i arbejde, og der var smagsprøver på flere retter ved madlavningsholdets stand. Aftenens program omfattede desuden causeri ved amtsskolekonsulent V. Witt-Hansen, underholdning ved Tove Reinau og Louis Miehe-Renard. Billetprisen på 12 kr. dækkede entre, underholdning og kaffebord.

På et senere tidspunkt flyttede aftenskolen udstilling til det gamle bibliotek, hvor der var åbent for publikum i tre dage, og afslutningsfesten blev holdt i Bakkely Skoles festsal. Her blev der opført flere teaterstykker og der var oplæsning af blandt andre skuespillerne Ingeborg Brahms og Erik Mørk, altid for fulde huse.

Dansk for udlændinge

Som skoleleder fik jeg efterhånden mange berøringsflader gennem forskellige kurser og konferencer. Foruden aftenskolearbejdet underviste jeg blandt andet i Esbjerg, hvor jeg havde to hold i dansk for udlændinge, med næsten alle nationaliteter. I de år fik jeg føling med, hvor svært det kan være at komme fra en anden kultur.

I nogle år underviste jeg på Bloksborg, en tidligere husholdningsskole, som var overgået til den internationale højskole Youth with a Mission. Her mødte jeg studerende og lærere som alle var engelsksprogede, blandt andet en ung inder, Arabinda, og hans danske kone Elly. Han ønskede at lære at sige ELLY. Det lykkedes, og han kan stadig tale dansk. Efter at Elly havde født deres datter Sunita, flyttede de tilbage til Calcutta, hvor de fra en lille toværelses lejlighed, med udgangspunkt i det kristne budskab, oprettede hjælp til selvhjælp. I dag bor de udenfor Calcutta og har formået at skabe børnehjem, skole og seminarium. Desuden har de fået bygget en kirke, og der kommer folk fra landsbyerne for at lære og så tage det lærte med hjem til landsbyen.

Udover undervisning i dansk for udlændinge, underviste jeg om aftenen i Vejen Ungdomsskole. En dag kom ungdomsskoleinspektør Leif Meiniche og spurgte om det ikke var noget for aftenskolen at tage prøveforberedende undervisning på programmet, for han havde kontakt til nogle unge mennesker, som ønskede en eksamen i matematik og fysik, for at komme videre i deres uddannelse, og Ungdomsskolen var ikke beregnet for unge over 18 år.

Jeg var bekendt med, at flere aftenskoler

kørte eksamensfag: Teknisk Forberedelseseksamen, som forsøgsundervisning, så jeg tog udfordringen op. Efter aftale med Dansk Kvindesamfunds bestyrelse kontaktede jeg derfor amtskonsulenten for Ribe Amt og Undervisningsministeriet, Direktoratet for Folkeskolen, for at høre om jeg kunne godkendes til at køre denne skoleform. Efter indsendelse af diverse papirer blev jeg godkendt som leder af: »Teknisk Forberedelseseksamen - lig med folkeskolens 9. klasse«.

Denne skoleform for voksne havde sit udspring i USA. En gruppe amtskonsulenter og andre var på studiebesøg i USA, og blev der præsenteret for denne undervisningsform. De tog ideen med hjem og Undervisningsministeriet gav grønt lys for eksamensskole for voksne.

Jeg fik tilsendt en enorm eksamensprotokol, hvori elevernes navne og karakterer skulle indføres efter endt eksamen. Udenpå protokollen står Vejen Aftenskole - Dansk Kvindesamfund. Protokollen, eller rettere protokollerne, for der kom flere til senere, eksisterer stadig, men er ikke i brug, for i dag køres alt over EDB.

Enkeltfagsundervisning i eksamensfag

I 1970 begyndte et nyt spændende kapitel i aftenskolens historie, hvor vi tilbød enkeltfagsundervisning i eksamensfag. Vi havde en beskeden annonce i aftenskolens folder, hvor vi tilbød fagene matematik og naturlære med lærerne E. Hedegaard og G. Bonnerup og med undervisning på Østerbyskolen. Det var den beskedne start på Teknisk Forberedelseseksamen med 28 fagelever til en toårig aftenundervisning på i alt 250 timer og det blev en succes.

Som formand for voksenundervisningsnævnet og medlem af fritidskommissionen havde jeg blandt andet til opgave at aflægge besøg på de forskellige aftenskolehold, for at kontrollere om alt gik rigtigt til. På holdene var der mange, som ville vide mere om den nye skoleform, aftenskolen med eksamen, som den hed i folkemunde. Jeg var naturligvis glad for den store interesse og fortalte om indhold, timetal, eksamensforløb samt mødepligt, og at der ville blive en del hjemmearbejde. Der var jo betydeligt flere timers undervisning her, end der var i aftenskolen. Endvidere begyndte undervisningen i eksamensfag i august/september og afsluttedes i maj/juni. Den megen omtale gav bonus, så vi startede nye hold i 1971 i matematik/fysik, engelsk, maskinskrivning, regnskabsføring og latin.

I 1972 oprettede vi Udvidet Teknisk Forberedelseseksamen, svarende til folkeskolens 10. klasse, hvor vi tilbød flere fag. I foråret maj/juni afholdt vi så den første eksamen i matematik og naturlære. Det var spændende, og ikke uden dramatik, for her blev jeg sat på prøve. En af kursisterne, som var ansat på Phønix, meddelte, at han skulle til Grønland og være med til at anlægge en flyveplads, så han var nødt til at få sin eksamen, inden han rejste, ellers ville to års undervisning være spildt. Afrejetidspunktet kunne ikke ændres, så jeg måtte søge dispensation hos Direktoratet for Folkeskolen. Vi fik tilladelsen samt de behørighe censorer. Kursisten bestod sin eksamen og nåede også flyet til Grønland.

Vejen-Brørup-Holsted Forberedelseskursus

Forberedelseskursets officielle adresse var min private adresse i Rosengade med spise-stuen som kontor. Der var derfor lukket for familiens medlemmer, når kursusstart og eksamen stod for døren. Indmeldelsesblanketter, dagbøger og eksamensopgaver fyldte bord og stole. I optagelsesperioden kimedele telefonen uafbrudt, og hele familien var involveret, ja selv hunden Skipper, en stor sort puddel, var med i løbet. Han viste sig fra den pæne side, gøede lidt mindre end sædvanligt, og var tilpas indladende overfor de interesserede, som kom til min dør, for at få oplysninger om fag, tid og sted.

Skolen var et privat foretagende under folkeoplysningsloven. Da udbuddet af fag voksede, også hos de andre forberedelseskurser i Ribe Amt, blev der vedtaget en regionsplan, hvor amtskonsulent Harald Iversen var foregangsmand. Der fandt en samkøring sted, så der fremover skulle være seks forberedelseskurser i Ribe Amt: Esbjerg, Ribe, Grindsted, Varde, Blåbjerg og Vejen. Kurset i Blåbjerg blev dog senere lagt ind under forberedelseskurset i Varde. I Vejen fik forberedelseskurset navn efter de tre kommuner, som det skulle dække: Vejen-Brørup-Holsted Forberedelseskursus.

Den 22. august 1974 blev der på initiativ af borgmester Bolvig, Brørup, afholdt et møde på Brørup Kommunekontor for at vælge en bestyrelse. Arne Skov Larsen, Brørup, blev valgt som formand, Charlotte Busk, Vejen, næstformand, ungdomsskoleinspektør Leif Meiniche, Vejen, sekretær, og den øvrige bestyrelse var Grethe Madsen, Vejen, Marna Poulsen, Holsted, Åge Løgstrup, Bække, Jo-

hannes Elbæk, Glejbjerg, og Frede Ballin, Brørup. Jeg blev valgt til fortsat at være skoleleder og samtidig kasserer. Jeg skulle altså fortsætte med at indkassere gebyrer og ellers stå til regnskab for bestyrelsen, amtet og kommunen. Det blev vedtaget, at skolelederen skulle drage omsorg for, at tilbudsannoncen blev bragt i samtlige ugeaviser i de tre kommuner. Årets indskrivningsgebyr blev fastsat til 50 kr. for det første fag og 35 kr. for sideløbende fag.

HF, Højere Forberedelseseksamen

Aftenskolen og Forberedelseskurset trivedes side om side. Mange ønskede at gå videre med eksamensfag efter at have fulgt undervisningen i almene fag i en periode. Interessen var stor, forespørgslerne var mange, og ved afslutningen i 1974 kom de første ønsker om HF – Højere Forberedelseseksamen. De mange, der nu havde afsluttet Udvidet Teknisk Forberedelseseksamen ønskede at fortsætte med HF-fag, specielt matematik, samfundsfag og sprogfag.

Mine forsigtige forespørgsler på amtet og i gymnasiedirektoratet gav i første omgang ikke noget resultat, men da eleverne stod i kø, og ikke havde mulighed for at tage til Kolding eller Esbjerg, fortsatte jeg med at spørge. Gymnasiedirektoratet var meget skeptisk: Vejen var en sort plet på deres landkort. Der var intet gymnasium, så hvordan ville vi skaffe lærere. Askov Højskole kunne ikke bruges, og heller ikke Kolding Gymnasium, som lå uden for Ribe Amt. Rektor Ballisager, Kolding Gymnasium, var ellers imødekommende og tilbød at hjælpe os. For at komme i gang måtte vi acceptere Ribe Amts forslag og

opstod som en afdeling under Esbjerg Forberedelseskursus, der kørte HF-fag.

Endelig kom tilladelsen fra gymnasiedirektoratet, og Vejen Kommune gav os lokaler på Bakkely Skole, som hele tiden havde været vores hjemsted. Det var et stort øjeblik, da fagene engelsk, fransk og samfundsfag kunne begynde i august/september 1976. Jeg fungerede som studievejleder, og havde i den anledning været på kursus på Krogerup Højskole, det første kursus af den art, som var fælles for lærere fra forberedelseskurserne og gymnasieafdelingerne. Samme år oprettede vi de første aftenhold i engelsk og tysk på 9. klasses niveau i Holsted og Brørup, og amtet var igangsætter med kurser for arbejdsledige. På grund af lokalemangel kunne vi desværre kun tilbyde disse hold undervisning i dansk og regning om eftermiddagen, men i 1977 blev vi tildelt et lokale på Østerbyskolen til Udvidet Teknisk Forberedelseseksamen med fire fag, og så fik vi den første studievejleder på HF, Anne Bryld, som stadig er ansat på VUC og underviser i fagene dansk og russisk.

I 1975 havde amtsrådet nedsat et udvalg, som skulle bistå amtskonsulenten i det mangegrenede arbejde som fritidsundervisningen er, og træde til efter behov. De fire udvalgsmedlemmer var skoleinspektør Arne de Place, ungdomsskoleinspektør Poul Erling Christensen, Mildred Volsø og jeg, Rigmor Frandsen.

Mit område var sprogfag på aftenskoler og forberedelseskurser samt studiekredse, og det var fortrinsvis gennemgang af ansøgningsskemaer, jeg skulle foretage. Hvis der opstod problemer skulle jeg aflægge besøg på holdene. Dette arbejde medførte også mø-

Translokation i festsalen på Bakkely Skole i 1979. Erna Nielsen, Askov, den første HF-kursist, der tog fem HF-fag, får overrakt eksamensbevis af forstander Rigmor Frandsen. (VUC-Vejen)

der og konferencer med andre amtskonsulenter, deres medarbejdere og konsulenter fra Undervisningsministeriet.

Dette job, som ad hoc medarbejder på amtet, gav mig indblik i det administrative arbejde indenfor undervisning, hvilket kom mig til gode i mit daglige arbejde med både almene- og eksamensfag.

Skoleleder for en amtsinstitution

1978 blev et skelsættende år. Ifølge lov nr. 305 om voksenundervisning skete der en strukturrendring. Vejen-Brørup-Holsted Forbere-

delseskursus blev en amtsinstitution med tjenstemandsansatte lærere og skolelederen fik titel af forstander.

Jeg var ikke sikker på at få lov til at fortsætte mit arbejde som leder af Forberedelseskurset, idet alle skolelederne skulle indsende nye ansøgninger, men heldigvis blev alle accepteret. Vi fik grønt lys til at fortsætte, og forstanderne blev følgende: Esbjerg, Svend Frøsig - Grindsted, Karl Jørgen Pedersen - Ribe, Birgit Græsdal - Varde, Henning Bay og Vejen, Rigmor Frandsen. Jeg var naturligvis meget glad, da mine ansættelsespapirer kom, men det betød også, at jeg måtte tage afsked

med aftenskolen, men jeg mente, at fremtiden lå i enkeltfagsundervisningen med eksamensfag. Det var utrolig spændende at være med i dette pionerarbejde.

Som offentlig institution skulle vi have eget kontor og forstanderen skulle have en sekretær, men hvor skulle vi være? Bakkely Skole havde ingen ledige lokaler, men heldigvis fik vi lov til at låne os ind på Amtscentralen, i et lokale fyldt med bøger og med plads til et enkelt skrivebord, som jeg delte med sekretæren. Samtidig fik vi omstilling til min private telefon. Desværre skulle vi forlade lokalet, når der var bogudlån om eftermiddagen, men kunne så tage det i brug igen om aftenen. Det var jeg nu ikke så ked af, for de fleste undervisningstimer blev afholdt om aftenen, og et stykke tid endnu havde jeg aftenskolekurser ved siden af forberedelseskurset.

Lærerne på dagholdene havde det mindre rart. Undervisningen foregik i lejede lokaler ude i byen: det gamle bibliotek og i et hjørne af ungdomslokalet i Vejen-hallen. Vi havde fået sat tavler op, men ingen af stederne var der opbevaringsmuligheder for undervisningsmaterialer, alt skulle transporteres frem og tilbage hver gang. For nogle læreres vedkommende foregik denne transport på cykel, så det var materialer i cykelkurven og båndoptageren på bagagebæreren – i al slags vejr.

Efterspørgslen på HF-fag var stor, fagrækken blev udvidet væsentligt, og ved skoleårets begyndelse i 1979 begyndte 13 nye hold foruden fortsætterholdene, det vil sige toårige hold med i alt 150 deltagere. Endelig var vi blevet selvstændige, da jeg nu var blevet godkendt som forstander for HF-kurset med rektor Birger Kledal, Esbjerg Statsskole, som tilfornordnet rektor.

Med udgangen af kursusåret 1978/79 måtte jeg sige farvel til aftenskolen, og i november tog vi afsked med amtskonsulent Harald Iversen, men vi kunne samtidig byde ham velkommen som kursist i Vejen på et engelskhold, som han fuldførte både på 9. og 10. klasses niveau med eksamen.

Lokaleforhold

Efterhånden som kurset voksede blev lokaleforholdene meget trange. Lederen af Amtscentralen, Marius Winther, fik ondt af os og tilbød at flytte til et andet lokale og overlade sit kontor til os, så her indrettede vi os: sekretær, studievejledere, viceforstander og forstander. Vi var vokset så meget, at der blev bevilget en viceforstander, Christian Østergaard, som havde været lærer i fysik og matematik siden 1971, blev udpeget til stillingen. Selvom vore kursister kaldte lokalet for Fredericia Banegård, trivedes vi udmærket, og da vi samtidig havde fået fire ekstra lokaler stillet til rådighed i dagtimerne, ja, så syntes alle, at NU gik det fremad.

Vejen fik endelig sit gymnasium, og sammen med Amtscentralen skulle vi have lokaler der. Den sorte plet på landkortet var visket ud. Det viste sig imidlertid, at der kun var afsat to lokaler til forberedelseskurset, og så kunne kursisterne ellers få lov til at være vandreklasser. Det var ikke lige, hvad vi havde ventet, og da vi kørte modulundervisning både i folkeskoleafdelingen og på HF, ville det betyde, at vi skulle flytte lokale midt i en undervisningstime. Vi sagde derfor pænt nej tak, og derefter fik jeg en dialog i gang med Ribe Amt, med amtsskoleinspektør Erik Konstrup og Leo Kærgaard, som var meget for-

Villaen ved Bakkely set fra skolegården. (VUC-Vejen)

stående, og det endte med, at vi kunne blive på Bakkely Skole, hvor vi fik tildelt Amtscentralens tidligere lokaler.

Glæden var imidlertid kort. Bakkely Skole skulle bruge lokalerne til bibliotek, så vi måtte igen på jagt. Efter at have været rundt i byen og omegnen og set på mange bygninger, herunder Læborg Skole, Brejdablik og det gamle mejeri, fik vi lovning på Villaen på Torps Allé, som tidligere havde hørt til Villadsens Møbelfabrik, og med en pavillonbygning med tre lokaler, var vi klar til indflytning i august 1982. Forinden dette kom i stand havde jeg været hos borgmesteren sammen med amtskonsulent Leif Nielsen, hvor vi

fremlagde kendsgerningerne med hensyn til antal elever og undervisningsfag på både 9. og 10. klasses niveau og på HF. Leif Nielsen meddelte borgmesteren og skoledirektøren, at såfremt der ikke blev sørget for lokaler i Vejen, ja, så stod der en folkeskole ledig i Brørup som Forberedelseskurset kunne få, men så vidt kom det altså ikke.

Forberedelseskurset flyttede ind i august, og vi måtte indskrænke os, men det gik. Pavillonbygningen delte vi med børnehaveklasserne og for mig var det et herligt islæt med alle disse dejlige unger lige uden for mit kontorvindue.

Temaug i villaen, 1982. (VUC-Vejen)

Repræsentantskab og temaug

Amtsrådet nedsatte et repræsentantskab med henblik på at koordinere den prøveforberedende enkeltfagsundervisning. Ved hvert kursus blev der valgt et kursusnævn med et amtsrådsmedlem som født formand. Den 19. marts 1982 kunne man læse følgende i Vejen Folkeblad: »Ribe Amtsråd udpegede på sit møde i går medlemmer og stedfortrædere for Vejen-Brørup-Holsted Forberedelseskursus med amtsrådsmedlem Henry Nielsen, Askov, som formand. Endvidere Ingerlise Lassen, Brørup, Erna Madsen, Vejen, Erik Lindemark, Vejen, Ole Mathiasen, Lind-

knud, Niels Chr. Madsen, Brørup, Flemming Bordum, Vejen, Grethe Madsen, Vejen. Derudover hører til nævnet kursets forstander, lærerrådsformand og elevrådsformand«.

Nu kom der en forholdsvis rolig periode, og bortset fra de trange lokaleforhold, trivedes vi udmærket. Det nye kursusnævn besøgte forberedelseskurset, og der blev afviklet en temaug for lærere og kursister.

Temaugen var et socialt, sjovt og savnet pusterum midt i al arbejdet. På tværs af fag, klasser og hold afvikledes temaet Vejen, hvor kursister og lærere kunne vælge sig ind på emnerne: Lokalhistorie, dramatik, naturbeva-

ring, forurening, mediedækning, kvindepolitik og erhverv/uddannelse. Dramatikholdets happening undgik ikke lokal forargelse på vej fra Villaen til Lokalhistorisk Arkiv ved Museumspladsen. Nogen havde udstyret sig med skilte, der var påmalet »Arbejde - nej tak«, andre med »Ja tak til atomkraft«, alt sammen med ironisk sigte. Det blev imidlertid ikke opfattet sådan, og nogle tilskuere råbte, andre truede kursisterne, som var noget forbavset over den reaktion der mødte dem. Temaugen gav god presseomtale, og vi fik vist at Forberedelseskurset var et lærested og et værested for voksne, som ønskede viden og oplysning, og ikke et opbevaringssted, som nogen mente.

Selvom vi var glade for Villaen, var vi stadig på udkig efter bedre boligforhold. På et tidspunkt stillede daværende skoledirektør H. Haugstrup os i udsigt, at Vejen Byskole, den gamle folkeskole på Baungårdsvej, ville blive ledig. I pressen var der ellers forlydende om, at skolen skulle bruges til museum for Brørup, Holsted og Vejen kommuner, men forberedelseskurset lagde alligevel billet ind på den gamle skole, efter at have forhandlet med amtet, og vi fik den.

I eget hus

I august 1986 kom det store øjeblik, da Forberedelseskurset for alvor flyttede i eget hus. Den gamle folkeskole fra 1938 var blevet ledig, og Ribe Amtsråd havde lejet bygningen, men alt skulle renoveres, og her var vi medbestemmende.

Forberedelseskurset fik penge til møbler, gardiner, tavler m.m. og tog så den gamle skole i brug etapevis. Vi færdedes mellem

murbrokker, støv og håndværkernes stiger. Når en mur skulle brydes ned og murernes store hammer og bor startede, begyndte rystelserne i vore tæer, og fortsatte opefter indtil vi følte, at håret svingede med. Når tømrernes og elektrikerens drillbor snurrede, følte vi det, som var vi på besøg hos tandlægen. Jo! vi lærte noget om husrenovering og om samarbejdet med håndværkerne, som på deres side var meget interesserede i den undervisning, der foregik. Alle tog det med godt humør, vi vidste jo, at dagen nærmede sig, hvor alt ville være færdigt.

Den 15. december 1986 var en eventyrlig dag, som er gået over i Forberedelseskursets historie. Håndværkerne var næsten færdige, vi havde fået sat næsten alt på plads, og Ribe Amtsråd havde inviteret til fest. En festens dag med sang og taler af blandt andet Ruth Jensen, Grindsted, formand for Ribe Amts Undervisnings- og Kulturudvalg. En kursist havde komponeret en sang til dagen med omkvædet: »Her spiller en terning, her gælder en gerning, og ånden er fulgt med, det er skolens hemmelighed«. Efter den højtidelige del var der festligt samvær og besigtigelse af de nyindrettede lokaler. Lærere og kursister havde arrangeret udstilling af de forskellige fag, hvor sprogholdene blandt andet bød på kulinariske retter fra de respektive lande, og russisk-holdet bød endda på ægte vodka, hjembragt fra det store land.

Det var en pragtfuld fornemmelse for alle at Forberedelseskurset havde fået eget hus, egen flagstang og egen pedel, at have plads til at bevæge sig, og til alle bøger og materialer. Sammen med kursets medarbejdere tog huset imod, havde altid åbne døre for dem, der havde behov for og ønskede viden.

Indvielsen af de nye lokaler på den tidligere Vejen Byskole i 1986. Fra højre amtsrådsmedlemmerne Ruth Jensen og Henry Nielsen, samt forstander Rigmor Frandsen. (VUC-Vejen)

Lærerkorpset på VUC-Vejen synger ved indvielsen af de nye lokaler på den tidligere Vejen Byskole i 1986. (VUC-Vejen)

Børn på besøg på VUC-Vejen i 1988. (VUC-Vejen)

Forberedelseskurset blev nu en naturlig brik i byens og områdets skoletilbud, og selvom vi måtte opgive at tilbyde fag i de to samarbejdskommuner Brørup og Holsted, for at forbedre vilkårene for dagskursisterne, kom kursisterne langvejs fra til aftenholdene. Desværre var økonomien stadig et ømt punkt, da amtets timetildelinger ikke fulgte med udviklingen. På et tidspunkt fik vi fra et amtsrådsmedlem at vide, at fransk skulle tages af skemaet, fordi fransk var for »hattedamer«, som var i stand til at betale for privatundervisning. Bølgerne gik højt, og vi fremlagde bevis for, at amtsrådsmedlemmet havde taget fejl, så vi beholdt fransk på både folkeskole- og HF-niveau.

Forberedelseskurset førte en evig kamp for at få timetallet på HF, de såkaldte §33 timer, til at slå til. Selvom vi indimellem kon-

verterede timer fra folkeskoleundervisning til HF, så skubbete vi hele tiden overforbrugt af timer foran os. Det var ikke så mærkeligt, da søgningen var stor.

I 1982-84 prøvekørte vi forsøgsundervisning i datalære, senere kom erhvervsøkonomi, fysik og biologi til, og det var helt naturligt, at disse fag blev afholdt i Vejen Gymnasiums faglokaler og med Gymnasiets lærere som undervisere. På vores budget var der ikke afsat midler til at indrette disse dyre faglokaler.

Samarbejde med Askov Højskole og Folkeuniversitetet

På et tidligt tidspunkt i forberedelseskursets historie indledte vi et samarbejde med Askov Højskole. Her benyttede vi os af deres gode foredragsholdere, og vi fik til gengæld besøg

VUC-Vejen bidrag til optøget i forbindelsen med Troldefesten i Vejen opstillet i skolegården, ca. 1990. (VUC-Vejen)

af deres udenlandske gæster, som ønskede at besøge en voksenskole med eksamen.

I juni 1982 var der internationalt seminar på Askov Højskole for rektorer og lærere, og vi fik besøg af 15 engelsktalende deltagere, som kom fra universiteter i USA, fra Filippinerne og fra fem afrikanske lande. Vagn Hansen fra Askov Højskole stod for arrangementet. Det blev en usædvanlig dag. Alle var meget interesserede i vore kursister og undervisningen, og spørgelysten var stor, da det var deres første besøg i Europa. Senere på dagen aflagde alle besøg på Vejen Rådhus, hvor vi havde fået lov til at låne byrådssalen, og en af

vore lærere fungerede som borgmester for en dag. Vi fortalte her om byrådsarbejdet og om Vejen i almindelighed. Dagen endte i min have i Rosengade, hvor der blev serveret dansk wienerbrød med kaffe og te. For både lærere og kursister var det meget inspirerende og oplysende at have sådanne gæster fra den store verden.

Folkeuniversitetet indgik tidligt som et naturligt led i undervisningen med forelæsninger på både dag- og aftenhold, som oftest i samarbejde med andre institutioner. Jeg husker det første foredrag vi havde på Bakkely Skole i 1980: »At være studerende«. Heldig-

vis havde vi fået festsalen til dette arrangement, for der var fuldt hus den aften.

Når vore timetildelinger - §33-timerne - ikke rakte til en fortsættelse af f.eks. dansk og fransk som tilvalg på HF, kørte vi videre under Folkeuniversitetet i vore lokaler og med egne lærere. På den måde holdt vi kontakten med kursisterne vedlige.

For mange fags vedkommende indeholdt undervisningen en ekskursion til København, Århus, Odense eller andre relevante steder. Der blev aflagt besøg på museer, udstillinger, teatre og i Folketinget. Sprogholdene havde som oftest studieture til udlandet, f.eks. Berlin, Hamborg, Paris, London, Moskva, St. Petersborg og Novgorod. Alle steder var der arrangeret besøg på museer, teatre m.v. samt på skoler og universiteter, for at møde studerende fra det pågældende land.

Et centerråd

Den 24. maj 1989 kom der en ny lov, lov nr. 335 om Almen Voksen Uddannelse. Det betød et farvel til folkeskolens prøver og velkommen til et forløb med egne prøver. Der var meget nyt for alle parter: nye fag, kernefag og tilbudsfag, og en stor omvæltning for lærerne med de nye timetal. Lærerne fik meget kort tid til at sætte sig ind i de nye bestemmelser, og så var det midt i eksamenstiden.

Med denne lov blev der etableret et centerråd for hvert forberedelseskursus samtidig med, at lærerrådet blev ændret til pædagogisk udvalg. Centerrådets medlemmer blev følgende: Henry Nielsen, Ribe Amtsråd, Kurt Skov Madsen, Vejen Kommune, Per Fryd Christensen, Vejen LO, Hanne T. Ovesen, Phønix, Dansk Arbejdsgiverforening, en repræsentant for kursisterne, som regel for-

manden for kursusrådet, en repræsentant for Almen Voksen Uddannelses-lærerne: Jens Jørgen Andresen og for HF-lærerne: Anne Bryld. Forstanderen deltog i møderne uden stemmeret som sekretær. Denne post blev dog senere overdraget til viceforstander Chr. Østergaard. Møderne i centerrådet blev både givtige og hyggelige.

VUC

Om at feste!

Alt hvad man er

står man i gæld til sin næste for.

Men, kære jer,

hvor er man sel' festligst at feste for.

(Piet Hein)

Forberedelseskurset har altid festet, når der var en anledning, for i det daglige var der fart på. Nu havde vi igen en god anledning til at feste, for endelig havde vi fået det navneskifte, som vi havde ønsket i flere år. Et navneskifte fra Forberedelseskursus til Voksen Uddannelses Center. Det er min opfattelse, at ved overgangen til dette nye navn, som var fælles for alle tilsvarende kurser landet over, fik både almen- og HF-undervisningen større betydning i befolkningens øjne. Forberedelseskursus var et navn, der ikke rigtig havde status. Forberedelse til hvad, blev der altid spurgt om. Det var selvfølgelig en forberedelse til en videre udvikling og/eller uddannelse, men det gav ikke rigtig lydhørhed hos udenforstående.

20 års fødselsdag

Da forberedelseskurset fyldte 20 år festede vi også. Der blev udgivet et festskrift på 32 sider, hvor alle medarbejderne gav et tilbage-

Lærerne og det administrative personale ved translokationen i 1990. (VUC-Vejen)

VUCs profil

I 1981 blev der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt tidligere kursister, som havde gennemført et kursusforløb, for at undersøge hvor kursisterne kom fra, og hvilken aldersgruppe de repræsenterede. Undersøgelsen viste følgende:

Aldersfordeling	Kursusåret 1983-84	Antal CPR-numre	Antal hold
18-25 år: 75	Antal holdkursister		9. kl. niveau 22
26-35 år: 49	Vejen 495	Vejen 371	10. kl. niveau 13
36-45 år: 50	Brørup 187	Brørup 110	HF-niveau 20
46-60 år: 30	Holsted 121	Holsted 78	
	Andre kommuner 52	Andre kommuner 52	
	I alt 855	I alt 588	

Aldersfordelingen ændrede sig ikke væsentligt, men som en naturlig udvikling blev antallet af kursister på HF-niveau forøget. På aftenholdene var der hovedsageligt ældre kursister. De unge, som meget ofte havde stiftet familie, fulgte som regel dagholdene, og kom med en 9. eller 10. kl. eksamen, en realeksamen eller en afbrudt gymnasieuddannelse. Enkelte kom med en afbrudt videregående uddannelse.

blik over årene. Der var også et indlæg fra to tidligere kursister, som begge begyndte på 9. klasses niveau og sluttede med en HF-eksamen. Kursisterne læste herefter videre, den ene til socialrådgiver og den anden til socialpædagog. Det tog dem en årrække at nå målet, for begge »piger« havde familie, der også skulle tages vare på. Men de nåede målet.

Da vi flyttede ind på Byskolen i 1986 mødtes alle på lige fod. Der var ikke mere dette skel mellem kursister på 9. og 10. klasses niveau og kursister på HF-niveau. Man kunne nu for alvor tilrettelægge et forløb, som kom den enkelte kursist tilgode. I samråd med studievejlederen kunne der tilrettelægges et skema, der koordinerer både dag- og aftenfag, og fag på både almen-, folkeskole- og HF-niveau alt efter behov og med en videreuddannelse for øje.

Denne sammensmeltning af unge og ældre er vel nok Enkeltfagets force. Her er alle under samme tag. De har de samme lektier og hjemmeopgaver, og opstår der problemer har de ældre på en god måde en fader- eller moderrolle i klassen. Man skiftes til at gå i kantine og lave kaffe, så den er klar til pausen, og alle er fælles om at arrangere en børnedag, hvor kursisternes børn kommer på besøg, for at se fars eller mors skole. Alle giver en hånd med når der skal laves udstilling eller revy og når der skal festes, og ofte er kursisternes ægtefæller eller kærester med ved translokationen.

Samarbejde

Med årene har VUC ændret karakter og har kastet sig ud på arbejdsmarkedet, hvor der gives uddannelsesstilbud til arbejdsledige i

Eksamensdag, 1989. Russiskholdet venter. (VUC-Vejen)

Translokationen i 1992. Fem kursister får overrakt deres bevis for en fuld HF-eksamen. (VUC-Vejen)

samarbejde med AOF, Vejen Erhvervsskole og andre uddannelsesinstitutioner. Der tilbydes rekvireret undervisning til private firmaer, og her lagde Phønix for med et matematikkursus, som siden blev til flere fag.

Jeg husker det første kursus vi havde for arbejdsledige, arrangeret i samarbejde med AOF, som havde den samfundsfaglige del og vi de teoretiske fag, dansk, engelsk, matema-

tik og EDB. Kursisterne var meget protestende til at begynde med, de gav udtryk for at de havde fået kniven for brystet, men alt endte godt. Vi havde en fin afslutning, og flere af dem ønskede at gå videre og tilmeldte sig til flere fag ved det nye skoleårs begyndelse. Jeg underviste holdet i engelsk, så det glædede mig naturligvis, at der var tilfredshed.

Samarbejde er en vigtig faktor. Samarbej-

det med andre institutioner er en nødvendighed, men Voksen Uddannelses Centret skal beholde sin grundidé - de grundlæggende fag. Der vil altid være et behov for at samle op og forny sin viden, for samfundet udvikler sig hastigt.

Georg Brandes har engang udtalt: »Det er utvivlsomt at danskerne, i sin lidenhed, er et højt begavet folk, men flammen skal holdes vedlige, døren skal hele tiden holdes på klem«.

For mig har det været en stor glæde at være med gennem hele denne enorme udvikling fra de første spæde forsøg i 1963 indtil 1993, hvor jeg den 31. januar fratrådte som forstander. Jeg fortsatte med at undervise »mit« engelskhold indtil juni samme år, hvor jeg sagde endeligt farvel til denne gerning.

Det har været meget givende at få lov til at deltage i et fantastisk samarbejde, at have gode kolleger og gode medarbejdere, at prøve kræfter og at slå for en menneskesag - retten til undervisning og viden. En skole for voksne er en værdifuld skole for samfundet. En veloplyst og velorienteret befolkning er Danmarks Guld. Grundtvigs ord har stadig vægt:

Er lyset for de lærde blot
til ret og galt at stave?
Nej, himlen under flere godt,
og lys er himlens gave.

Rigmor Frandsen, født 1923. Forstander for VUC-Vejen 1963-1993. Tidligere artikler i Voksenuddannelse og lokale aviser.